

Виходячи з того, що зв'язок суб'єктивних прав і обов'язків визначає і типи правовідносин, правовідносини у сфері забезпечення радіаційної безпеки, на нашу думку, є абсолютними. З одного боку, громадянам належить суб'єктивне право на безпечне довкілля, якому, з іншого боку, кореспондують зобов'язання держави, юридичних та фізичних осіб, що здійснюють діяльність, пов'язану з ймовірністю негативного впливу іонізуючого випромінювання, забезпечити виконання низки обов'язкових вимог стосовно забезпечення радіаційної безпеки.

Оскільки виробництво і використання ядерної енергії створює загрозу спричинення шкоди здоров'ю і життю громадян та навколишньому природному середовищу, то на нього в повній мірі розповсюджуються положення щодо забезпечення вимог екологічної безпеки. В той же час, характер робіт в сфері виробництва і використання ядерної енергії визначається властивостями джерел іонізуючого випромінювання і особливо його негативним впливом на людський організм і навколишнє природне середовище.

Відносини, які виникають під час здійснення найрізноманітніших видів діяльності у сфері використання ядерної енергії та забезпечення ядерної та радіаційної безпеки, будучи врегульованими правом, набувають якості правових. Таким чином правовідносини у сфері забезпечення радіаційної безпеки, не перестають бути предметом регулювання екологічного права, однак суб'єкти, що здійснюють діяльність у сфері використання ядерної енергії та забезпечення радіаційної безпеки виступають у цьому випадку одночасно суб'єктами ядерного і екологічного та інших галузей права.

*Хомінець С. В.*, кандидат юридичних наук, асистент кафедри земельного та аграрного права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

## **ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ**

Предметом регулювання будь-якої галузі права виступають суспільні відносини, котрі з моменту впливу на них норм права набувають

статусу правових відносин. У загальній теорії права правові відносини зазвичай тлумачаться як суспільні відносини, які є юридичним виразом фактичних відносин, де одна сторона на основі правових норм вимагає від іншої сторони виконання певних дій або утримання від них, а інша сторона повинна виконати ці вимоги, що охороняються державою.

Земельні правовідносини слід віднести до особливої категорії суспільних відносин. Їх існування зумовлене, в першу чергу, специфічним об'єктом, з приводу якого вони складаються, — землею.

Предметом регулювання земельного права, згідно зі ст. 2 Земельного кодексу України, виступають суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею. Однак ця норма видається недостатньо повною, оскільки на практиці предмет земельного права складають не тільки відносини у сфері приналежності землі в Україні. Земельними слід визнавати ще багато інших різновидів суспільних відносин, зокрема щодо здійснення управління земельним фондом, застосування юридичної відповідальності за земельні правопорушення, економічного стимулювання власників і користувачів земельних ділянок до належного використання землі, охорони земель. Складовим елементом предмета земельного права України мають визнаватись також суспільні відносини з охорони і підвищення родючості ґрунтів, котрі також потребують правового регулювання. І звісно, вони посідають певне самостійне місце серед загальної системи правових відносин. Потрапляючи під вплив норм права, відносини з підвищення родючості ґрунтів, окрім екологічної та економічної сутності набувають ще й юридичного статусу, який полягає у забезпеченні на правовому рівні встановлення належної правової поведінки власників та користувачів (у тому числі й орендарів) земельних ділянок, вкритих родючим шаром ґрунту. Іншими словами, ці суспільні відносини характеризуються власною специфікою, яка обумовлена наявністю особливою предмета (родючого шару ґрунту), і потребують окремої правової регламентації в межах земельного права.

Зазначені правові відносини за характером є публічно-правовими. Однією зі сторін даних правових відносин обов'язково повинна виступати держава в особі спеціально уповноваженого державного органу влади. Крім того, правове регулювання в цій сфері завжди спрямоване на захист інтересів всього суспільства. Це, зокрема, підтверджується постановою Верховної Ради України від 5 березня 1998 р. «Про основні

напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки», котра визнає правовідносини з забезпечення підвищення родючості ґрунтів одним із самостійних напрямів державної політики України. До того ж, визнання статтею 14 Конституції України землі основним національним багатством та об'єктом особливої охорони держави, свідчить про пріоритетність цього напрямку державної земельної політики. Оскільки доктринаю земельного права України родючі ґрунти не визнаються автономним природним ресурсом, а вважаються складовою частиною земель, то можна стверджувати, що дана норма Конституції безпосередньо стосується і ґрунтів. Отже, проблеми правового забезпечення підвищення родючості ґрунтів мають вирішуватися виключно в імперативному порядку. Однак це не означає, що власники і користувачі (в тому числі і орендарі) земельних ділянок не можуть проводити юридично значиму діяльність в межах повноважень наданих їм законом. Останнє викликано тим, що право власності в тій чи іншій мірі передбачає певні межі свободи у здійсненні правомочностей власника. Це так само стосується і користувачів земельних ділянок.

Відносини з правового забезпечення підвищення родючості ґрунтів тісно взаємодіють та перетинаються з відносинами щодо правової охорони земель, мають спільний категоріальний апарат, однак не входять до їх складу. За сукупністю наявних норм земельного та екологічного законодавства України, що регламентують однорідну групу суспільних відносин, виникаючих у зв'язку з правовим забезпеченням підвищення родючості ґрунтів, правове забезпечення підвищення родючості ґрунтів слід вважати самостійним міжгалузевим комплексним правовим утворенням, що за своєю юридичною природою належить до двох галузей права: земельного й екологічного. Всебічний аналіз правових норм у зазначеній сфері свідчить про те, що сьогодні спостерігається усталена тенденція до формування нового самостійного правового інституту, в основі якого лежать норми щодо правового забезпечення підвищення родючості ґрунтів.

Відносини з правового забезпечення підвищення родючості ґрунтів можна визначити як врегульовані нормами права публічні суспільні відносини, спрямовані на забезпечення позитивної зміни якісних характеристик ґрунту і доведення їх до стану, що за якісними показниками перевищує первинний (природний), де одна сторона на основі правових норм

та за допомогою правових, організаційних, економічних, виховних та інших заходів уповноважена забезпечити належну правову поведінку другої сторони, а остання – в особі власника або користувача (в тому числі орендаря) земельної ділянки, зобов'язується виконувати вимоги першої сторони.

*Шеховцов В. В.*, кандидат юридичних наук, асистент кафедри екологічного права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

## **НЕДОЛІКИ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТА ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ОБ'ЄКТИ ТВАРИННОГО СВІТУ**

Проблемним моментом у застосуванні положень Закону України «Про тваринний світ» щодо права приватної власності є визначення їх суб'єктного складу. По суті, в ст. 7 Закону сказано тільки, що об'єкти тваринного світу можуть перебувати у приватній власності юридичних та фізичних осіб. Зважаючи на те, що для суб'єктів приватного права діє принцип „дозволено все, що не заборонено законом”, можна зробити висновок, що норми цієї статті можуть бути піддані розширеному тлумаченню і застосовані до суб'єктів правовідносин без обмежень з урахуванням положень Цивільного кодексу України. Так, відповідно до ст. 325 Цивільного кодексу України: «1. Суб'єктами права приватної власності є фізичні та юридичні особи. 2. Фізичні та юридичні особи можуть бути власниками будь-якого майна, за винятком окремих видів майна, які відповідно до закону не можуть їм належати. 3. Склад, кількість та вартість майна, яке може бути у власності фізичних та юридичних осіб, не є обмеженими.

Законом може бути встановлено обмеження розміру земельної ділянки, яка може бути у власності фізичної та юридичної особи».

Аналізована стаття закріплює декілька засадничих моментів.

По-перше, суб'єктний склад правовідносин: юридичні та фізичні